

תורה ומדינה הלכה למעשה-ברורים בדבר מקומה של האשה בעולם המודרני

- הגמ' במסכת שבועות דנה בשאלה האם הפסוק "ועמדו שני האנשים", עוסק בבעלי הדין או בעדים. על צד ההבנה שמדובר בבעלי הדין, שואלת הגמ': וכי רק אנשים באים לדין והינם בעלי דין, נשים אינן בעלות דין? מכאן מוכיחה הגמ', שהפסוק עוסק בעדים ולא בבעלי דין. הגמ' מעלה קושיה על קביעה זו ואומרת, שמא אכן רק גברים באים לדין, אך נשים אינן באות לדין, משום שאין זו דרכן, ע"פ הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". ע"מ לדחות קושיה זו מביאה הגמ' גזרה שווה, לפיה הפסוק אכן דן בעדים, ולא בבעלי דין. מגמ' זו מבין הר"י מיגאש, שנשים נכבדות וחשובות, כאשר יש להם דין בבית דין, ניתנת להן הפריבילגיה לא להגיע לבית הדין, אלא בית הדין ישלח את שלוחיו, ע"מ לגבות מהנשים עדות בביתם. מוסיף הר"י מיגאש ואומר, שמה שמובא בהמשך הגמ' על כך שאשתו של רב הונא הגיעה בעצמה לבית הדין, זאת משום רצונה, אולם אינה חייבת הייתה להגיע לבית הדין, משום היותה אשה חשובה. מקשים על דבריו הראשונים, שלכאורה הנחת היסוד לפיה רק גברים הינם בעלי דין ולא נשים, ע"פ הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה" אינה עומדת במסקנת הגמ'. שהרי הגזרה שווה המובאת בגמ' דוחה מחשבה זו, ולפיה הפסוק עוסק בעדות הכשרה בגברים בלבד, ולא בבעלי דין. עוד מקשים הראשונים ואומרים שמדקדוק בדברי הגמ', לא עולה פסול אשה להיות בעלת דין, אלא שאין דרך הנשים להגיע לבית הדין, כמו שכתוב במקום אחר בגמ', שאשה מוכנה שתניוקה ימות, ולא לתבוע את מזונותיו מבעלה לשעבר. אולם אין מכאן אמירה, לפיה נשים לא יכולות כלל לשמש כבעלות דין. נראה לומר שהר"י מיגאש אכן מקבל את טענות המקשים עליו, ואינו סובר שישנו דין חלוט וגמור הנלמד מהפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". זאת הסיבה, שלהבנתו רק נשים יקרות וחשובות יכולות להשתמש בפריבילגיה הזו, אולם נשים פשוטות חייבות להגיע לבית הדין לפרוס את טענותיהן. נראה שאם היה סובר הר"י מיגאש שישנו פסול להיות אשה בעלת דין מן הפסוק, לא היה מחלק בין סוגי הנשים, והיה אומר שפריבילגיה זו ניתנת לכל הנשים באשר הן. כיוון שלהבנת הר"י מיגאש אין הדבר כן, לכן הוא מבין שרק נשים חשובות, אשר בד"כ מדירות רגליהם מרשות הרבים מפאת כבודן וצניעותן, יקבלו את הפריבילגיה, וישלחו אליהן את שלוחי בית הדין לשמיעת טענותיהן. אם כן נראה, שהן להבנת המקשים על דעת הר"י מיגאש, והן לדעתו, אין דין מוחלט וברור האוסר על אשה לשמש כבעלת דין בבית המשפט. אלא שנראה, שבכל זאת חלוקים הם בדעותיהם. לפי הבנת הקושיה הראשונה המובאת לעיל, והמובאת גם בדעת הרמב"ן, כיוון שהגמ' לא מעמידה למסקנה דין זה ע"פ הפסוק "כל כבודה...", ממילא נראה שדין זה אינו עומד כלל ועיקר, ושייך לגדרי הצניעות והמוסר בדרכה של האשה, אך לא שייך לו כל השלכה הלכתית באשר היא. נראה זאת בבירור ע"פ הקושיה השנייה, המובאת גם היא בדברי הרמב"ן, והובאה לעיל, לפיה אין הכוונה שיש ללמוד הלכה מפסוק זה, אלא רק דרך הנשים הינה להיות מכונסות בביתם יותר מהגברים ותו לא. לעומת זאת, להבנת הר"י מיגאש, למרות שאכן למסקנה הגמ' אינה עוסקת כלל בבעלי דין אלא בעדים, אין כל חזרה מהיסוד, שלהבנתו הינו הלכתי במידה מסוימת, המיוסד על הפסוק "כל כבודה...", לפיו אל להן לנשים להגיע לבית הדין. אולם גם מבין, שאין הוכחה מפורשת ליסוד זה מהגמ', אולם העקרון המובא כאן בגמ' מקבל להבנתו תוקף הלכתי. אך כמו שאמרנו, תוקף זה אינו מוחלט, אלא תלוי בהתנהגות האשה בד"כ, וכן תלוי ברצונה. עדיין נותרה השאלה מדוע מתעקש הר"י מיגאש להבין מהגמ' שאין כאן דחיה מוחלטת של היסוד ההלכתי, הנלמד מהפסוק? ואם היסוד קיים, מדוע אינו שייך בכל הנשים ואף תלוי ברצונן. **בשולי דין זה יש להעיר שעל אף הניסיונות הכוזבים, לשוות לתורת ישראל אמירות שובניסטיות, בכל הקשור לסדרי הדין הנהוגים בבית הדין, אשר במבט ראשוני נראים מזלזלים בנשים ובכבודן, נראה מכאן באופן ברור, שהתורה וחז"ל מנסים לשמור על כבודה של האשה, ומתוך כך להרחיקה משטח מסואב ומזולזל כבתי המשפט, ואף מדמים אותה בנושא זה לת"ת, אשר גם להם, לדעת הפוסקים יש את הפריבילגיה לשטוח טענותיהם בביתם ולא בבית הדין, שלא כמו שאר חלקי האוכלוסיה.**
- הגמ' במסכת כתובות מכריעה להלכה, שהבעל חייב במזונות אשתו וכנגד זאת מקבל את מעשה ידיה, כגון משכורתה של האשה. כמובן שמערכת זכויות וחובות אלו, מוטלות תלויות ברצון הבעל והאשה, אולם הגמ' מחזקת משמעותית את כוחה של האשה, ומכריעה כשיטת רב הונא האומר, שרק האשה יכולה לומר "איני ניזונת ואיני עושה". דחינו האשה בלבד יכולה לומר שאינה מעוניינת באחריות הבעל למזונותיה ולפרנסתה, וממילא כתוצאה מכך מקבלת היא בחזרה את משכורתה. לעומת זאת, אם הבעל מסיבות שונות אינו מעוניין לזון ולפרנס את אשתו, ומוכן להפסיד כתוצאה מכך את משכורתה, אין הדבר בידו. במילים אחרות, **כל תקנת המזונות כנגד מעשה ידיה, הינה**

ל טובת האשה, ע"מ שלא תהיה מוטרדת מעול הפרנסה. במקום אחר אומרת הגמ' בכתובות, שלמרות הכלל הנ"ל, יכול הבעל לומר לאשתו "צאי מעשה ידיך למזונותיך". משמעות אמירה זו הינה, שלמעשה הבעל מוותר על משכורתה של אשתו, ותמורת זאת אינו מחויב עוד לזון אותה. לכאורה יכולת הבעל לכפות את אשתו למהלך זה, עומדת בסתירה לדברי הגמ' לעיל, האומרים שרק האשה בכוחה לכפות על בעלה לוותר על הסכם המזונות תמורת הכנסותיה, בעוד שהבעל מנוע מלעשות כן. אם כן לכאורה, דברי גמ' אלו עומדים בסתירה מוחלטת לגמ' הנ"ל. הר"ן מתרץ סוגיות אלו באומר, שהבעל מחויב לחלוטין לזון את אשתו, אולם יכול לכפות עליה לצאת לעבוד, ולומר לה, שאם לא יהיה די בהכנסותיה בכדי לזון אותה, יוסף לה משלו. כלומר יכול הבעל לכפות את אשתו לעבוד, אולם עדיין האשה למעשה עובדת בנחת ובלי עול הפרנסה על כתפיה. משום שבמידה ואין הכנסותיה מספיקים לה, מחויב הבעל להשלים לה כל צרכיה הבסיסיים מכיסו. את דברי הר"ן הביא הרמ"א להלכה. הרמב"ם לעומתו, כפי שמסבירו הבית שמואל, מבין, שאכן גמ' אלו חלוקות ביניהם, והלכה שרק האשה יכולה לכופף את בעלה לפרק את ההסכם של מזונות תמורת הכנסותיה, בעוד שהבעל יכול לעשות כן רק בהסכמת אשתו. נראה שכן דעת השו"ע, שלא הביא את דברי הר"ן להלכה, אלא רק את העובדה שהאשה יכולה לכופף את בעלה, משמע שהוא לא יכול לכופף כלל ועיקר.

- הגמ' בגיטין המנסה להשוות דין עבד לאשה, בעניין חיוב הבעל והאדון לזון אותם, אומרת למעשה את חילוקו של הר"ן המובא לעיל, האומר שיכול הבעל לכופף את אשתו לצאת לעבוד, ובכך להגדיל את הכנסות הבית, ובתנאי שמה שלא מספיק לה ישלים לה הוא מכספו שלו. הגמ' שואלת על יכולת כפיה זו, שלכאורה אין לה כל משמעות, שהרי למעשה בכל מקרה אחריות הפרנסה מוטלת על הבעל כפי שהוכחנו לעיל, ממילא אין כל משמעות בכך שמשכורתה של האשה עתה תהיה למזונותיה, שהרי בכל מקרה כל מה שלא יספיק לה יאלץ הבעל להשלימה. ואם כל החידוש שבגמ' הינו שהבעל יכול לחייב את אשתו לעבוד, אין זה מסתבר, משום שיכולת זו נלמדת ממקום אחר בש"ס. אם כן, מה המשמעות של יכולת כפיה זו של הבעל המובאת בגמ' בגיטין. הגמ' מסבירה שיכולת זו באה להוציא מליבנו את המחשבה, לפיה הבעל לא יכול לכפות את אשתו לעבוד כלל, וזאת בגלל הפסוק המובא לעיל "כל כבודה בת מלך פנימה". ע"פ פסוק זה מבינה הגמ' לכאורה שהאשה יכולה לשבת בביתה ולא לצאת לעבוד. באה הגמ' ומשמיעה לנו, שאכן אין הלכה כפסוק זה, ויכול הבעל לכפות את אשתו לצאת ולעבוד. ע"פ פשט מסקנת הגמ', כפי שגם ראינו לעיל מהגמ' בשבועות, הפסוק "כל כבודה..." אין לו כל משמעות הלכתית. אולם כפי שראינו לעיל להבנת הרמב"ם, איננו פוסקים להלכה שהבעל יכול לומר לאשתו שתלך לעבוד כלל ועיקר. ממילא נראה שהסיבה לכך נלמדת מהפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". כלומר הרמב"ם בניגוד להבנת הר"ן, סובר שפסוק זה העומד במרכז סוגייתנו, יש לו השלכה הלכתית, והיא שהאשה יכולה לסרב לדרישת בעלה לצאת לעבוד. לעומתו דעת הר"ן שהבאנוה לעיל סוברת, שהבעל יכול לומר לאשתו לצאת לעבוד, כאשר מחויבות עול הפרנסה נותרת על כתפיו בלבד, ממילא סובר הוא שכל כבודה בת מלך פנימה, אינו להלכה כדברי הגמ' בגיטין. **נמצא שלמעשה נחלקו הראשונים האם לפסוק "כל כבודה..." יש השלכות הלכתיות כדברי הרמב"ם, או שאין לו השלכות הלכתיות כדברי הר"ן.**

- רש"י להבנת החתם סופר סובר גם הוא, שאין השלכות הלכתיות לפסוק. על כך מקשה עליו החתם סופר, שלהבנתו מוכח מדברי הגמ' ביבמות בצורה מפורשת, שפסוק זה נפסק להלכה. הגמ' שם עוסקת בכשרות ייחוסו של דוד מלך ישראל, אשר ערער עליה דואג האדומי, כיוון שהינו צאצא של רות המואביה. על כך אומרת הגמ' שהאיסור לבא בקהל הינו רק על הזכרים, ולא על הנקבות הבאות מהעם המואבי. הגמ' מייחסת את הסיבה לכך לעובדה, שנשות ישראל כל כבודן בת מלך פנימה, וממילא לא יכלו המואביות להציע להם לחם ומים בעוברם בארצם, משום שהיו נחבאות באוהליהם. לכן הטרוניה הינה רק על הזכרים, שלא קידמו את פני עם ישראל בלחם ובמים, ולא על הנקבות. נמצא להבנת החתם סופר שכך הלכה. אם כן, תמה הוא על דעת רש"י, הפוסק שאין הלכה כפסוק זה. כפי שהסברנו נראה, שיש לענות על תמיהתו ולומר, שאכן מהבנת הר"ן נראה, שאין הלכה כפסוק זה, ויכול הבעל לומר לאשתו לצאת לעבוד, ופועל יוצא מדבריו ע"פ הגמ' בגיטין הינו, שאין הלכה כפסוק, כל כבודה... בדבר השאלה כיצד אם כן מפרשים את ההיתר לשאת נשים מואביות? וממילא היות ייחוסו של דוד מלך ישראל כשר. נראה לומר שאכן הדבר כבר תלוי במחלוקת תנאים, האם לומדים זאת מן הפסוק "כל כבודה...", או שמא לומדים זאת מגזרת הכתוב עמוני ולא עמונית וכו', לפיה אין מכאן אמירה גורפת כלפי השלכתו ההלכתית של הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה", אלא התייחסות נקודתית ע"פ גזרת הכתוב, המתירה לשאת מואביות ועמוניות נקבות. **נמצא, שהשאלה האם הפסוק "כל כבודה בת מלך**

פנימה" הינו אמירה מוסרית לנשים, או פסוק עם השלכות הלכתיות הנובעות ממנו, נתונה במחלוקת תנאים, וכן נתונה במחלוקת ראשונים בין שיטת הרמב"ם לשיטת הר"ן, כפי שהבאנו לעיל.

- הרמב"ם הולך לשיטתו, לפיה "כל כבודה בת מלך פנימה" הינו פסוק עם השלכות הלכתיות, ואומר שחלק מההשלכות האלו אינו נוגע רק לזכויותיה של האשה, אלא גם לחובותיה לנהוג בדרכי הצניעות, המתחייבים מהלכה זו. ואומר הרמב"ם, שאכן מותר לאשה לצאת מפתח ביתה לצרכים מסוימים, אך אל לה לצאת יותר מדי מביתה. ויותר מכך, אף מוטל על הבעל למנוע מאשתו לצאת מביתו יותר מפעמים בחודש. דינו של הרמב"ם לכאורה אינו מסתדר עם המציאות בת ימינו, בה לא נמצא אף אשה, צנועה ככל שתהיה, אשר אינה יוצאת מפתח ביתה יותר פעמים מכך. אולם נראה שהרמב"ם עצמו אומר לפני כן, שאין האשה צריכה להרגיש בביתה כבבית הסוהר, שלא תוכל לצאת כלל ועיקר. ממילא עולה מדבריו, שהמינון המדויק, אותו מביא הרמב"ם לאחר מכאן, הינו בתנאי שלא תרגיש כלואה בביתה שלה. משמע שהרמב"ם במינון זה דיבר על הנהוג בזמנו, אולם בימינו אשה רוצה לצאת יותר מביתה, אחרת ודאי שתרגיש כלואה בביתה. לכן גם לשיטת הרמב"ם הדבר יהיה מותר. אולם העיקרון אותו מביא הרמב"ם להלכה ע"פ דבריו הינו, שפסוק זה אינו מביא רק זכיות לאשה, לפיהם יכולה האשה לסרב לצאת לעבודה, ולדרוש מבעלה את המזונות המגיעות לה, גם כאשר אינה עובדת מחוץ לביתה. אלא נלמד מכך גם חובות, אשר אותם יכול לכוף הבעל את אשתו, ולא לאפשר לה לצאת מהבית יתר על המידה, ובלא צורך של ממש. לעומתו הר"י מיגאש המובא לעיל, אכן הולך בשיטתו בהבנת הסוגיות, ולכן אם שאלנו מדוע נוקט הר"י מיגאש שהפסוק "כל כבודה..." הינו להלכה, למרות שלא נראה כך מהגמ' בשבועות, וכן כפי שראינו גם הגמ' בגיטין סוברת שאינו להלכה. נראה שהתשובה לכך הינה שסובר הוא כרמב"ם, שהבעל אינו יכול לכפות את אשתו לצאת לעבוד כתוצאה מפסוק זה, ולכן פסוק זה הינו להלכה. אולם המשמעות ההלכתית של פסוק זה, נתונה במחלוקת בין הרמב"ם לר"י מיגאש. להבנת הרמב"ם, כפי שאמרנו, כמו לכל דבר בעולם יש זכיות, אך יש גם חובות. לכן האשה אינה מחויבת לצאת לעבודה, ובגין זכות זאת, מוטל על האשה לא לצאת מביתה יתר על המידה, ואף הבעל יכול לכפות עליה זאת. לעומת זאת, לדעת הר"י מיגאש, פסוק זה מקנה לאשה זכויות בלבד, והכל תלוי ברצונה. לכן להבנתו, אם אשה רוצה לבא לבית המשפט, כמו אשתו של רב הונא, יכולה לעשות כן. מאידך גיסא, החוב היחיד המוטל על האשה הינו, להוכיח שאכן כל כבודה בת מלך פנימה. דהיינו לא יכולה האשה לדרוש מבית הדין שישלחו נציגים לביתה, שישמעו את טענותיה משום "כל כבודה..." , אם אינה מנהלת אורח חיים צנוע שכוה. לכן לדעתו, רק נשים יקרות וחשובות יכולות לדרוש זאת, אחרי שבית הדין התרשם, שאכן הינן שומרות על כבודן וצניעותן. **נמצא שלדעת הר"י מיגאש, אין לאשה איסור כלשהו מכח הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". אולם אם מעוניינת היא שהפסוק יעמוד לזכותה, צריכה להוכיח, שאכן מתנהלת היא כדברי הפסוק ובאמת כל כבודה פנימה בביתה.** נראה שגם הים של שלמה הולך כדעתו של הר"י מיגאש ואומר, שנשים חשובות מוטל עליהן להדחיק עצמן לתוך ביתן. משמע שאין הדבר נכון לכל הנשים, אלא למי שנדבה רוחה ללכת בדרכי הצניעות והיושר, כפי שמנחה אותנו הפסוק מספר תהילים.
- מהשו"ע נראה, שהולך עם דברי הר"י מיגאש ומביא להלכה, שרק נשים יקרות יכולות להנות מהפריבילגיה, שיבואו שליחי בית הדין אליהן, לשמוע את טענותיהן בביתן. כ"כ אינו מביא כלל את דברי הר"ן, הסובר שיכול הבעל לכוף את אשתו לצאת לעבוד, כלומר סובר שהפסוק "כל כבודה..." נפסק להלכה. עם זאת אינו מביא את דברי הרמב"ם, האוסר על אשה לצאת מביתה, ואינו מחייב את הבעל לכופה על כך. לעומתו, הרמ"א מביא להלכה את דברי הר"ן, לפיהם "כל כבודה..." אינו להלכה כלל כפי שהסברנו לעיל. כ"כ מביא הוא את דברי הרמב"ם באופן שמשמע מהם רק דברי הלכה ומוסר, לפיהם אשה לא תרגיל עצמה לצאת הרבה מביתה שאין זה יופי לה, ומשמיט בכוונה את היכולת של הבעל לכוף על כך את אשתו. גם מהלשון שהביא נראה בבירור, שאין לאשה איסור לעשות כן, אלא משום דרכי מוסר וצניעות. **נמצא שגם הפוסקים חלוקים אם "כל כבודה..." הינו דין עם השלכות הלכתיות, או שמא דרכי מוסר וצניעות בעלמא. אולם בשתי נקודות קיצון מסכימים כולם. ברור לכל, שגם אם אין כל השלכה הלכתית, פסוק זה צריך לעמוד לנגד כל אשה בבחירות שעושה היא בחייה ובדרכי הנהגתה. כ"כ צריך לעמוד בצורה ברורה ומוחלטת, ההיגיון הצרוף העומד מאחורי כוונת פסוק זה, למקבלי ההחלטות ומטווי המדיניות חברתית, העוסקים בהכוונת נשים ובדרכי עיסוקן. מאידך גיסא הפוסקים כולם ממאנים בדברי הרמב"ם לפיהם, מדין "כל כבודה" יכול, ואף חייב, הבעל לכוף את אשתו, שלא לצאת מביתה עקב חוסר הצניעות שיש בדבר. אלא גם אם ישנה השלכה הלכתית כתוצאה מפסוק זה, הינה רק לזכותה של האשה ולא לחובתה.**

- נראה מדברי הפוסקים, שהולכים גם הם בדרך האמצע כדברי הר"י מיגאש. המהר"י מברונא סובר, שאכן הבעל לא יכול לכופ את אשתו לצאת לעבוד מחוץ לביתה, משום שיש נשים צנועות שאין זו דרך צניעותן. כלומר להבנתו "כל כבודה בת מלך פנימה" אכן מחייב הלכתית, אולם אין דין זה שייך בכל הנשים, אלא רק בנשים שדרכן להיות צנועות, כדברי הר"י מיגאש. בהמשך דבריו מביא, שלא נפסק להלכה כפסוק "כל כבודה..." . לכאורה דבריו סותרים. שהרי אם "כל כבודה" לא נפסק להלכה, מדוע הנשים יכולות לסרב ליציאתן לעבוד. אלא שיש לומר, להבנת מהר"י מברונא, שמה שלא נפסק להלכה "כל כבודה", היינו כהבנת הרמב"ם בסוגיה, שהדבר מחייב באופן גמור. אך בהחלט מכח פסוק זה, ישנה השלכה הלכתית והיא, שאין לחייב נשים לצאת לעבוד שלא ע"פ מנהג צניעותן, ובתנאי שאכן יוכיחו שהינן צנועות ונהוגות בצניעות יתרה זו, של המעט היציאה מבתן גם בעניינים אחרים. באופן דומה עונה גם המשנה הלכות לשאלת אברך, אם ראוי שאשתו תצא לעבוד, ע"מ שיוכל הוא ללמוד תורה. מדברי המשנה הלכות עולה, כי דין "כל כבודה" במובן השלם והמלא, כפי שהביאו הרמב"ם לא רלוונטי בימינו, שנשים יוצאות בכל מקרה מהבית פעמים רבות. ממילא כיוון שלהבנתו, כפי הנראה, הלכה כדברי הר"י מיגאש, לכן הוא מקבל בהבנה, את מנהגן של הנשים בעולם המודרני שיוצאות לעבוד, ולא רואה בכך איסור גמור. אך מוסיף בסוף דבריו, שלמרות שמותר לנשים לצאת ולעבוד משום שדין "כל כבודה" עוסק רק בזכויות שישנן לאשה, ולא באיסור לצאת מביתה, מ"מ אל לה לצאת מביתה, ולעבוד במקומות בהם ישנם אנשים לא מהוגנים. זאת משום, שלכל הדעות כפי שהבאנו לעיל, גם אם אין איסור על האשה לצאת מביתה, יש בכך אמירה מוסרית ברורה, המחייבת את האשה לנהוג בצניעות רבה במידת האפשר. מדברי הפוסקים עולה, כי כל ניסיונות התמריצים הכלכליים השונים, הננקטים כיום ע"י המדינה ומקבלי החלטות בה, אשר מגמתן הינה לגרום לנשים לצאת לעבוד, אינם טובות לטהרתן של נשות ישראל. די לנו הצורך הגדול, שמשפחה ממוצעת לא יכולה להתפרנס ממשכורת אחת, וכתוצאה מכך רוב הנשים כיום יוצאות לעבודה. אין לנו להוסיף תמריצים נוספים, לגרום לכך שאשה, גם כשאין לה כל צורך כלכלי, תצא לעבוד, משום שוודאי אין זו מגמת התורה בהביאה את הפסוק "כל כבודה..." . עול הפרנסה והעבודה לא צריך להיות מוטל על האשה כלל ועיקר. משום שעול ההולדה, בכל מקרה מבחינה פיזיולוגית, מוטל עליה, וכן ברוב הבתים, גם גידול הילדים הינו באחריות האשה. ממילא אם גם תוסיף לעצמה את עול הפרנסה, יש בכך רמיסה ברגל גסה של זכויות האשה, וגרימה ישירה לקריסתה תחת משימותיה הרבות. לכן, אם ישנה החלטה לתמרץ עבודות נשים, יש לנתב זאת לעבודות המאפשרות לה לעבוד בקצב שונה מהגברים, מתוך הבנה שיש לה משימות רבות נוספות בביתה. כ"כ יש לאפשר לנשים המעוניינות בכך, להישאר בביתה ולגדל את ילדיהן בשקט ובשלווה, ולא לעשות להן דה לגיטימציה בשיח הציבורי, ומכח זאת אף להמריץ אותם לצאת לשוק העבודה, ע"י הטבות כלכליות שונות ומשונות. בנוסף, כיוון שאין איסור מוחלט וגמור לאשה לצאת מביתה לעבוד, אלא רק אמירה מוסרית ערכית, הנובעת מן הפסוק "כל כבודה". יש בהחלט לאפשר לנשים המעוניינות בכך, להיות חריגות בטבע הנשי, ולפתח קריירה ניהולית ומקצועית. ראוי שנשים אלו ינווטו למקומות עבודה המתאימים לנשים בלבד, בהם נשים אלו יכולות לתרום את כישורונתיהן, ומאידך, לשמור על צניעותן וצניעות הסובבים אותן. לדוגמא, אין כל סיבה שיהיו גניקולוגים גברים, כאשר ישנן רופאות מוכשרות וטובות, וודאי שיש בכך תוספת צניעות רבה, אם כל רופאות הנשים תהיינה נשים. כ"כ בכל מוסדות החינוך, ומוסדות העבודה המובהקים לנשים, כגון אולפנות מדרשות, אגודות השירות הלאומי וכדומה, אין כל סיבה שנשים מוכשרות בתחומן, לא יאיישו את המשרות הניהוליות הבכירות במקומות אלו, וכן על זו הדרך.
- המשנה בסוטה אומרת, שבמלחמת מצווה אפילו כלה יוצאת מחופתה למלחמה. נחלקו בהבנת משנה זו הפוסקים. להבנת הרדב"ז בתירוץ הראשון, וכן נראה מדברי ספר החינוך, ע"פ הפסוק "כל כבודה", אין לאשה לצאת כלל ועיקר למלחמה, שאין זה מקום ראוי לנשים. כוונת המשנה הינה, שכיוון שהחתן יוצא למלחמה, הכלה מטבע הדברים, יוצאת מחופתה, שהרי לא תישאר שם לבדה, אך אין הכוונה שיוצאת בפועל למלחמה. בתירוץ השני הרדב"ז סובר, שאכן יוצאת האשה למלחמה, אך לא כלוחמת, משום שאין זו דרכה של אשה לכבוש במלחמה, אלא כמסייעת ותומכת לחימה. המנחת חינוך סובר, שהאשה יוצאת למלחמה ומתעלם כליל מהפסוק "כל כבודה". נראה שלהבנת המנחת חינוך "כל כבודה..." אינו נפסק להלכה כלל ועיקר. לכן, כיוון שמדובר ביציאה של האשה לצורך מצווה וצורך גדול, גם במחינה מוסרית-חינוכית, תצא האשה מביתה לצורך כך. לדעת שאר התירוצים הנ"ל, נראה שאכן פוסקים להלכה כדברי הפסוק "כל כבודה..." כדברי הרדב"ז. יש לציין, שאחר הכרעת הרבנות הראשית לישראל, שאסור לנשים להתגייס לצה"ל, אינה יכולה אשה לומר, שהיא הולכת לצבא ע"פ דבריו של המנחת חינוך, או דברי הרדב"ז בתירוץ השני, אם הינה תומכת לחימה. מכיוון, שהרבנות הראשית

הינה המרא דאתרא של מדינת ישראל, ופסקיה הציבוריים מחייבים את כלל האוכלוסייה. עקב כך, מי שהולכת לצבא, למעשה עוברת על הפסוק ועשית ככל אשר יורוך. הרב ישראל סובר ע"פ דברינו לעיל, שאכן דין כל כבודה תלוי במציאות ובזמנים. להבנתו כיום, לא ניתן לומר שאין לאשה לצאת מפתח ביתה כדברי הרמב"ם. נראה מדבריו, שפוסק להלכה כדבריו של הר"י מיגאש, שהפסוק "כל כבודה" מקנה לאשה זכויות בלבד, אך אינו אוסר עליה לצאת מביתה. ממילא כשם שלדברי הר"י מיגאש הפסוק מדבר רק על נשים חשובות, כך גם להבנת הרב ישראלי, הפסוק הינו תלוי מציאות. לכן מבין הרב ישראלי בעקבות דברי הרדב"ז בתירומו השני, שכשם שבעבר משימתן של הנשים הייתה להביא מים ולחם ללוחמים, כיום משימתן של הנשים, ע"מ לשמור על דרכי צניעותן הינה, לשרת את המדינה במסגרת השירות הלאומי. מיותר לציין שגם במסגרות השירות הלאומי, ישנם קלקולים רבים ובעיות צניעות, שלעיתים עולות בחומרתן על הבעיות הקימות בצבא. ולכן היתר לשרת בשירות הלאומי, הינו רק במקומות המפוקחים מבחינה תורנית וערכית, בהם תוכל האשה לשרת את מדינת ישראל, כחלק מהמאמץ המלחמתי הכללי של מדינת ישראל, ומאידך לא לחרוג מכללי הצניעות הנאותים, הראויים לאשה ע"פ הפסוק "כל כבודה בת מלך פנימה". מאידך גיסא נראה ע"פ דברינו, שאין לחייב בחוק אשה לשרת במסגרת השירות הלאומי. ואכן, אשה שתוכיח שמעוניינת להישאר בביתה, ולא לצאת לשרת בשירות הלאומי, משום שאפשרויות השרות השונות אינן הולמות את אורח חייה, כפי שנהוג בצורה מובהקת אצל בנות הציבור החרדי, לפחות בחלקן של ציבור מגוון זה, יש לאפשר לה לעשות זאת. משום שבאופן זה למעשה, הינה כעין הנשים היקרות שהוכיחו בהתנהלותן שמגיעה להם הפריבילגיה, לא לחייבן לצאת מביתן לעבוד במקומות, שאינן תואמים את מידת הצניעות לה היא מורגלת מביתה. כ"כ, אין לערוך כנגד נשים אלו דה לגיטימציה בשיח הציבורי כלפי אורח חייהם, שלמעשה הוא המועדף בהשקפתה של תורה. עולה מדברינו באופן ברור ומובהק, שבניגוד לעמדה הרווחת כיום, השולחת את חרצובות לשונה בתורתנו הקדושה, בכל הנוגע למעמד האשה, נמצא שעיקר העיסוק סביב מקומה של האשה, עוסק בזכויות שיש לה עקב כך, ולא בפחיתות ערכה. אם כי, בהחלט נראה בבירור, שגם אם אין לאשה חובות ואיסורים רבים היוצאים מהפסוק "כל כבודה", מ"מ יש בכך אמירה מוסרית- ערכית ברורה, בדבר מקומה של האשה ומגמתה, ואחריותה על פנים הבית, על גידול וחיזוק הדור הבא של עם ישראל וחינוכו. גם אם נאלצת היא לתת כתף ולעזור לפרנסת הבית, עקב המצב הכלכלי הקיים כיום במשפחות ממוצעות, או לצאת באופן סדיר מביתה מסיבות שונות, אל לה לשכוח את משימתה העיקרית לשמש "כשר הפנים" של המשפחה הישראלית.